

Fem FN-bataljoner på Cypern, en gammelyxa berättar

Berättat för hemsidan av Lars Eriksson

Gammelyxan¹ Lars Eriksson gjorde under åren 1965 – 1972 fem FN-bataljoner på Cypern.² Han har varit förrådsman på T 3, I 21, Norra underhållsregementet och F 4. Han bor i Sollefteå.

Barn- och ungdomsår

Jag föddes den 25 april 1945 på BB i Sollefteå och växte upp i Hakesta i dåvarande Multrå kommun. Min pappa hette Bertil Eriksson och var bagare. Mamma Karin var hemmafru. Hon jobbade på somrarna på plantskolan i Multrå. Det fanns två barn i familjen. Min bror Lage och jag. Skolan gick jag i Multrå och på Lillänget inne i Sollefteå. Efter skolan jobbade jag som lagerarbetare på Fliesbergs Sport och på varuhuset Domus som då var nybyggt.

Värnplikten på I 21 i Sollefteå

Värnplikten gjorde jag 1964-65 på 3. skyttepluton på 6. skyttekompaniet på I 21 med löjtnant Anders Holmberg som kompanichef. Min plutonchef var fänrik P G Strömmer och hans ställföreträdare var furir Sören Modéen.

Jag var traktorförare och körde en BM Victor en traktor som i dag begåvats med kultstatus och är eftersökt av traktorsamlare. Traktorn som var tillverkad av Bolinder Munktell var lätt att köra men saknade en frontmonterad vinsch. För att kunna vinscha var man därför tvungen att montera extra hjul på drivhjulen vilka ersatte en frontvinsch. Det var en billigare variant av vinsch som för föraren var omständig och slitsam att hantera.

Två kända lumparkompisar var Ivar Larsson, ishockeymålvakt i Modo och slalomåkaren Rune Lindström från Sollefteå.

¹ *Det finns flera definitioner av hedersbegreppet gammelyxa. De två vanligaste är: En FN-soldat som gjort fem missioner eller tre missioner i olika insatsområden.*

² *Se bilaga med kort info om Cypern 1960-1993.*

Jag har alltid gillat skidåkning. Som junior tävlade jag på distriktsnivå och på I 21 var man inte snål med träningsmöjligheterna. Jag trivdes bra på I 21 och fick där lära mig mycket som jag senare hade nytta av under min FN-tjänst. Under grundutbildningen anmälde jag mig till FN-tjänst på Cypern. Strax före uttryckningen fick jag besked om att jag var uttagen till kpistskytt på Bataljon 30 C.

Ferretförare på Bataljon 30 C på Cypern, april – oktober 1965

Jag muckade från I 21 i mitten på mars och ett par veckor senare ryckte jag in på P 10 i Strängnäs för utrustning och utbildning inför FN-tjänsten. Då man sökte förare till de engelska pansarspaningsbilarna Ferret anmälde jag mig. Trots att jag tidigare endast sett fordonet på foto blev jag antagen.

Här är jag på övningsfältet på P 10 i Strängnäs. Det var första gången som jag var så långt hemifrån. Foto från Lars Eriksson.

Min vistelse i Strängnäs blev kort då alla ferretförare fick åka med förtruppen till Cypern där vi direkt efter ankomsten fick påbörja en tre veckor lång förarutbildning.

På utbildningen hade vi svenska kongoveteraner med pansarerfarenhet som instruktörer. De kom senare att utgöra stommen i våra pansarbilstroppar.

Stolt poserar jag med min Ferret MK II på Stab och Trosskompaniet i Larnaca sommaren 1965. På bilden har jag på mig den indiska fältuniform som under många år bars av svenska FN-förband. Foto från Lars Eriksson.

Ferret var ett litet fordon. Det var inte fullt fyra meter långt, mindre än två meter högt och brett. Det vägde 5 ton. Fyrhjulsdriften gjorde att den även kunde ta sig fram vid sidan av vägen.

Pansaret gav skydd mot splitter och gevärskalibrig eld och däcken var skottsäkra. Motorn var en Rolls Royce på 130 hästkrafter. Beväpning var en 8 mm Browning kulspruta. Besättningen utgjordes av två man, vagnschef och förare. Vagnschefen skötte observation, radio och kulspruta.

Då motorutbildningen var slut placerades jag vid 3. Skyttekompaniets Ferrettropp i vilken det ingick fyra fordon. Kompaniets huvuddel var förlagd på Grenadier Camp.

Campen låg där Larnacas internationella flygplats nu ligger. Campen var liten och Ferrettroppen och en skyttepluton bodde därför i Tuzla skola cirka en halv kilometer utanför campen.

På patrull i Troodosbergen. I patrullerna ingick allt ifrån två till sex Ferretvagnar. Här har man gjort halt för en rast. Foto Lars Eriksson.

Det var heldagspatrulleringar varannan dag i området runt Larnaca. Jag minns att vi patrullerade i Troodosbergen och att vi körde genom byar som Agios Thedoros och Kofinou.

Några gånger gjorde vi "tvådagarspatrulleringar". På kvällarna körde vi då ut vagnarna på ett öppet fält och bildade vagnsborg. Vi hade inga tält med oss utan rullade ut våra sovsäckar och sov under bar himmel.

När vi inte patrullerade vårdade vi vagnarna. Vårdpassen var dagslånga och omfattande med smörjningar och oljebyten på fordonen. Trots all vård minns jag Ferretvagnarna med kärlek. Visst var de bullriga men de var lättkörda, snabba och smidiga och skänkte en viss status åt sina besättningar.

Förutom patrullering och vård hade vi vidareutbildning i ämnen som sambands-tjänst och körning med periskop.

Efter ungefär tre månader återlämnade den svenska bataljonen hälften av Ferret-bilarna till engelsmännen. I samband med detta koncentrerades de kvarvarande tropparna till Stab och Trosskompaniet på camp Carl Gustav i Famagusta.

Även övertalig personal från Ferrettropparna omplacerades dit och flera av oss, däribland jag, kom med i byggsvängen på campen och var tillsammans med pionjärerna med om att både reparera och bygga nytt på campen.

I Famagusta var nöjesutbudet stort. Vi soldater besökte ofta en gata som vi helt enkelt kallade för Bargatan på grund av alla de barer som låg där. På Bargatan kunde vi på *Morsans bar* och baren *Silver Moon* avnjuta en stor eller liten KEO³. På restaurang *Globe* åt vi svenska köttbullar men även småfåglar och sniglar som jag var mycket förtjust i.

Varosha Beach på den tid då det begav sig. Under de fem bataljoner som jag tjänstgjorde på Cypern var Famagusta ett populärt resmål för massor av turister. Staden bjöd på soliga stränder, bra hotell, goda mat och låga priser. Vykort från David Lundins samlingar.

³ KEO är ett ljust öl med en alkoholhalt på 5 %. Det tillverkas på Cypern.

På vår väg hem från beachen till campen slank vi ofta in på någon av alla de uteserveringar som fanns på Democratias avenue för en drink. Populäraste ställena var nog *Rose* och *Boccaccio*.

I dag serveras det inte längre några drinkar på *Rose* och *Boccaccio*. Den en gång så livliga turistgatan Democratias avenue och hela Varosha, stadsdelen där gatan ligger, har efter den turkiska invasionen 1974 förvandlats till en spökstad.

Democratias avenue Famagusta före 1974. Vykort från David Lundins samlingar.

Jag minns inte att det var några incidenter som inträffade under den tid som vår bataljon var aktiv på Cypern. Med andra ord, vi löste vår uppgift och kunde med gott samvete återvända hem till Sverige.

På sommaren 1966 fick jag ett nytt arbete som förrådsarbetare på T 3 i Sollefteå.

Trots att jag inte hade varit hemma i ett år, hade ett bra jobb och flickvän tog längtan efter en ny FN-tjänst överhand och jag skickade på våren in en ansökan till FN-bataljon 36 C på Cypern.

Vaktsoldat på Bataljon 36 C på Cypern, oktober 1966 – april 1967

Även den här gången var utrustning och utbildning inför missionen förlagd till P 10 i Strängnäs. Resan till Cypern gjordes med det danska flygbolaget Sterling Airways, i soldatmun även känt som "Störting always". Ett namn som bolaget absolut inte förtjänade.

Lars Eriksson, i uniform m/60 med vita persedlar för vaktjänst och parad, vid chefen för FN-trupperna på Cypern, den finske general Martolas, inspektion av Camp Carl Gustaf. Foto från Lars Eriksson.

Jag var nu placerad som kpistskytt vid vaktplutonen på Stab- och trosskompaniet. Kompaniet var förlagt på Camp Carl Gustaf i Famagusta. Det var samma camp som jag bodde på under min förra tjänstgöring.

Vaktplutonen jobbade i tre skift om vardera ett dygn. Skiften omfattade: Vakt, larmstyrka och lediga. Vakttjänsten bestod av inpasseringskontroll och bevakning av infarten till campen.

På poststället bar vi i regel den indiska uniformen, blå hjälm och laddad kpist med bajonett. Chef för vaktplutonen var en rustmästare. I plutonen ingick tre vaktgrupper. I varje vaktgrupp förde en korpral befälet över sex vaktsoldater.

Infarten till Camp Carl Gustaf sedd inifrån campen. Den blå kuren till höger om grinden är poststället. Där gjorde vi våra tvåtimmars pass. Taket gav en viss skugga och det fanns en bänk som man kunde sitta på då det var lite lugnare. Vi medförde alltid vatten till poststället.

I byggnaden till höger om kuren fanns de passfria posternas uppehållsrum. Det var i det huset som skjutningen ägde rum. I huset till vänster om vägen fanns chefen för vaktplutonens expedition. I huset bortom grinden låg Dionysos café och taxistation, flitigt nyttjade av oss FN-soldater. En fyra kilometer lång tur till stranden inne i Famagusta kostade då i svenska pengar 3,25. Foto Lars Eriksson.

Det var aldrig några incidenter vid infarten till campen. Däremot höll jag en söndag på att bli skjuten i vaktens slutna del. Jag var passfri och låg på sängen och läste en Bill och Ben⁴ pocketbok när en kamrat som just blivit avlöst på poststället kom in med sin skarpladdade kpist i gående färdigställning.

Plötsligt small två skott vilka passerade ovanför mitt huvud och ut genom väggen. Jag tog skydd på golvet och skräckslagen säkrade min kamrat sin kpist. Vi tittade på varandra och tänkte exakt samma sak: ”Hoppas att ingen hörde det här”. Vi hade tur, varken vaktchef, gruppchef, Dute Officer⁵ eller någon annan uppfattade vådaskotten.

⁴ Populär kiosklitteratur om två luffande cowboys från Texas som alltid hamnar i trubbel.

⁵ Dagofficer/vakthavande befäl.

Däremot hade de grekiska taxiförarna, som alltid hängde utanför Dionysos hört skotten. Jag minns aldrig vad vi sa åt dem men de svalde vår förklaring.

Uteserveringen vid Dionysos café och taxistation mitt emot vakten på Camp Carl Gustaf var ett populärt ställe där FN-soldater och lokalbefolkningen möttes. I mitten en grekcypriotiske taxiförare, av oss soldater kallad ”Boxaren”. Foto Lars Eriksson.

Den otäcka händelsen stannade mellan min kamrat och mig och det blev inga påföljder för vådaskotten i vaktens slutna del. Men ett vet jag och det är att vi två var extra noga med att göra patron⁶ ur när vi lämnade poststället.

Några dagar efter intermezzot mätte jag avståndet från mitt huvud på kudden till de två kulhålen i väggen. Det var 80 centimeter. Betydligt mindre är de 100 streck, dock minst tre meter, som i krig gällde vi förbiskjutning av egen trupp i öppen terräng.

Vaktplutonens larmstyrka hade tillgång till en svensktillverkad terränggående trupptransportbil. Bilens officiella namn var Terrängbil m/42 SKPF. SKP stod för *Scania Karosseri Pansar* och F för *Fordonsluftvärn*. Pansaret var 8-20 millimeter tjockt.

⁶ Vid patron ur tas magasin ur vapnet, patronläge kontrolleras och vapnet säkras efter blindavfyring. Vapnet är därefter oladdat.

De vitmålade terrängbilarna hade, som kärt barn har, många namn. KP-bil, White Elephant och Likkista. Det senare namnet på grund av karassens utformning som förde tankarna till en likkista.

KP-bilarna, som vi kallade dem i vardagslag, var imponerande stora, de vägde 8,5 ton, var dryga två meter breda, nästa tre meter höga och 7 meter långa. De hade en fyrcylindrig Scania motor på 115 hästkrafter. Om man jämför KP-bilens storlek med jeepen till höger så blir dess namn White Elephant lättare att förstå. Foto Lars Eriksson.

Vi uppskattade våra KP-bilar och var stolta över dem. Vi skulle komma att uppskatta dem ännu mera efter vår veckolånga insats i Kophinou (Kofinou). I den turkcypriotiska byn Kophinou som ligger 24 kilometer väster om Larnaca, fanns då en trevägskorsning där trafiken från Nicosia, Larnaca och Limassol kunde kontrolleras. I vägskälet hade den svenska FN-bataljonen och den turkcypriotiska polisen en postering.

Under hösten 1966 försämrades läget i Kophinou-området på grund av ökad turkcypriotisk aktivitet och genom att ett grekcypriotiskt pansarbilsförband grupperades i byn Skarinou tre kilometer väster om Kophinou.

På grund av den skärpta situationen lät FN förstärka den svenska styrkan i området med brittiska FN-soldater som bland annat disponerade Ferret pansarspaningsbilar. Styrkan grupperades på några observationsplatser⁷ och med en del inom det med stängsel inhägnade polishuset i Kophinou.

⁷ *Observationsplats (opl), eng Observation Post (OP). Från en observationsplats bevakades ett område dygnet runt. Bevakningen skedde ofta från ett torn eller en särskild postkur. Ett OP bestod i regel av en skyttegrupp under befäl av en korpral. Gruppen hade sin förläggning på OP: t och lagade där själva sin mat.*

Den 11 mars angrep ett 50-tal civilklädda turkcyprioter posteringen och tog sig in på det inhägnade området runt polisstationen. Där utbröt ett 20 minuter långt slagsmål med tillhyggen mellan turkcyprioterna och de svenska- och brittiska FN-soldaterna. Under slagsmålet uppstod som tur var inga allvarligare skador.

För att efter handgemänget hålla isär parterna grupperas FN- styrkornas samtliga fem larmstyrkor mellan byarna Kophinou och det grekcypriotiskt pansarbilsförbandet i Skarinou.

Den 11 mars var min grupp larmstyrka. Larmstyrkan fick inte lämna campen och skulle kunna rycka ut med mycket kort varsel. KP-bilen var därför fältlastad. Förutom våra handvapen och luftvärnskulsprutan medförde vi även som fordonsvapen ett granatgevär och en kulspruta 58. Vår eldkraft var god.

Vi var orienterade om incidenten vid polisstationen i Kophinou och medvetna om att något skulle kunna hända. Omkring klockan 2200 gick larmet och vår KP-bil rullade iväg på en 64 km lång fordonsmarsch i kolsvarta natten mot Kophinou. Under hela marschen var jag kulspruteskytt och bemannade luftvärnskulsprutan.

Vi turades om att vara skytt på KP-bilens dubbla 8 millimeters luftvärnskulspruta m/36. När det här kortet togs var det min tur. Kulspruteskyttens plats var utsatt även om han omgavs av ett vridbart pansartorn upp till brösthöjd. Foto från Lars Eriksson.

Väl framme vid polisstationen i Kophinou blev de svenska larmstyrkorna underställda engelsmännen. En engelsk officer mötte oss och samordnade tillsammans med våra befäl verksamheten.

Den natten gick de flesta av oss dubbelposter, en engelsman och en svensk tillsammans. Vi patrullerade runt polisstationens staket i två timmar och vilade i två timmar. Under patrullrundorna kretsade våra samtal i huvudsak om hur mycket vi tjänade, något som verkade vara min skotske kamrats huvudintresse.

Vilan blev det inte mycket bevänt med då vi skulle sova i full utrustning i en fullt upplyst lokal där det hela tiden var folk i rörelse och pratades och gavs order oavbrutet. Dessutom var vi alla lite uppjagade av den spända situationen.

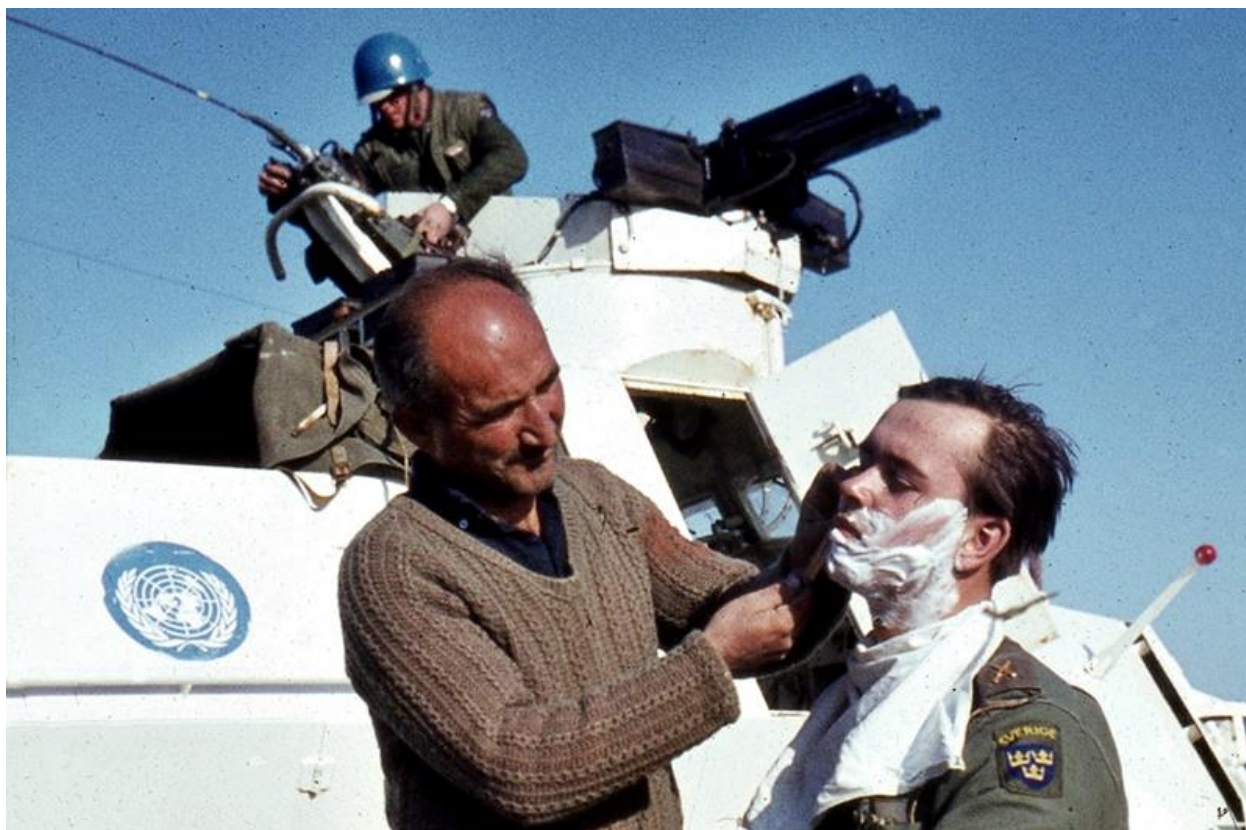
Natten förflöt lugnt. Tidigt på morgonen nästa dag fick vi en ny uppgift. Vår larmstyrka skulle omgruppera till ett vägskaal cirka en kilometer väster Kophinou och där upprätta en oplats⁸.

Det tog inte många minuter att komma på plats. Väl där upptäckte vi att terrängen var mycket stenig och att det tog tid att gräva ståvärn, men ner i backen kom vi, det var ju allvar.

Vår oplats i vägskalet en kilometer väster Kophinou under gruppering. Den vita KP-bilen och FN-flaggan markerar tydligt FN: s närvaro. Foto Lars Eriksson.

⁸ Observationsplats

En morgon kom en turkcypriotisk frisör till vår oplats och erbjöd oss sina tjänster. Han kom som en skänk från ovan då jag glömt mina rakgrejor hemma på campen. Jag njöt till fullo av behandlingen och kom därefter, när vi var väl åter i Famagusta, att vid flera tillfällen raka mig på en turkisk salong i Old City. Notera den imponerande bakgrunden. Foto från Lars Eriksson.

Med tillgång till en KP-bil är oplatsens postställe givet, vid luftvärnsskulsprutan uppe på förarhytten. Den slutna delens plats är också given, i bilens transportutrymme. Där fanns ju fyra tältsängar, en fotogenkamin och en presenning som tak att krypa in under om det regnade. Under vår vecka på oplatserna regnade det flera gånger.

Efter några dagar orienterades vi om att turkiska flyginsatser mot oss kunde befaras. Med anledning av detta fick vi omgruppera och upprätta en ny oplats någon kilometer ytterligare väster ut. Efter ett par dygn på den nya oplatsen avbröts det hela och vi återgick till campen. Insatsen vi deltog i har gått till historien som *Kalabaliken i Kophinou*⁹.

⁹ I Sveriges Veteranförbunds tidning *Fredsbaskern* nummer 2, 2017 finns en artikel av Anders Arvidsson, "Kalabaliken i Kophinou", som mera detaljerat avhandlar händelsen.

Sex månader går fort och i april var det dags för oss att åka hem. En ny bataljon kom och avlöste oss (vi roterade som det heter på FN-språk). Vi åkte hem till Strängnäs där vi avrustade och ryckte ut.

Inga debriefingar förekom på den tiden och det var aldrig tal om att någon av oss kunde ha drabbats av posttraumatisk stress (PTSD)¹⁰. Ingenting sas heller om kamratstöd och avlastningssamtal. Under FN-tjänsten hade jag varit tjänstledig från T 3 och så fort som jag var hemma i Sollefteå igen började jag jobba på förrådet.

Kock på Bataljon 40 C april 1968 – oktober 1968

Exakt ett år senare var det dags för min nästa Cypernbataljon, Bataljon 40 C. Under vintern hade jag skickat in en ansökan till FN-avdelningen. Jag kom med som vaktsoldat på Stab-och Trosskompaniet. Samma befattning som jag hade haft under min förra FN-tjänstgöring. Då jag under utbildningen i Strängnäs hörde att bataljonen saknade kockar och servitörer ansökte jag om att få bli kock. Som skäl anförde jag att jag redan varit vaktsoldat under en bataljon och ville prova på något nytt. Min ansökan beviljades omgående och med kort varsel fick jag åka med förtruppen ned till Stab-och Trosskompaniet på Camp Carl-Gustaf i Famagusta. Där skulle jag i några veckor under rotationen¹¹ servera på underofficersmässen. Sedan, när huvudstyrkan anlönt, skulle jag ansluta till kompaniets kokgrupp.

Så fort som jag kom till Cypern fick jag börja servera på underofficersmässen på Camp Carl-Gustaf. Vi var två servitörer, en mycket duktig turkcypriotisk civilanställd som hette Nihat. Han hade många års erfarenhet i yrket. Jag var helt oerfaren. Förutom att den civilanställda var en skicklig servitör var han även en god och tålmodig lärare för mig. Utan hans undervisning hade jag inte klarat av jobbet som servitör.

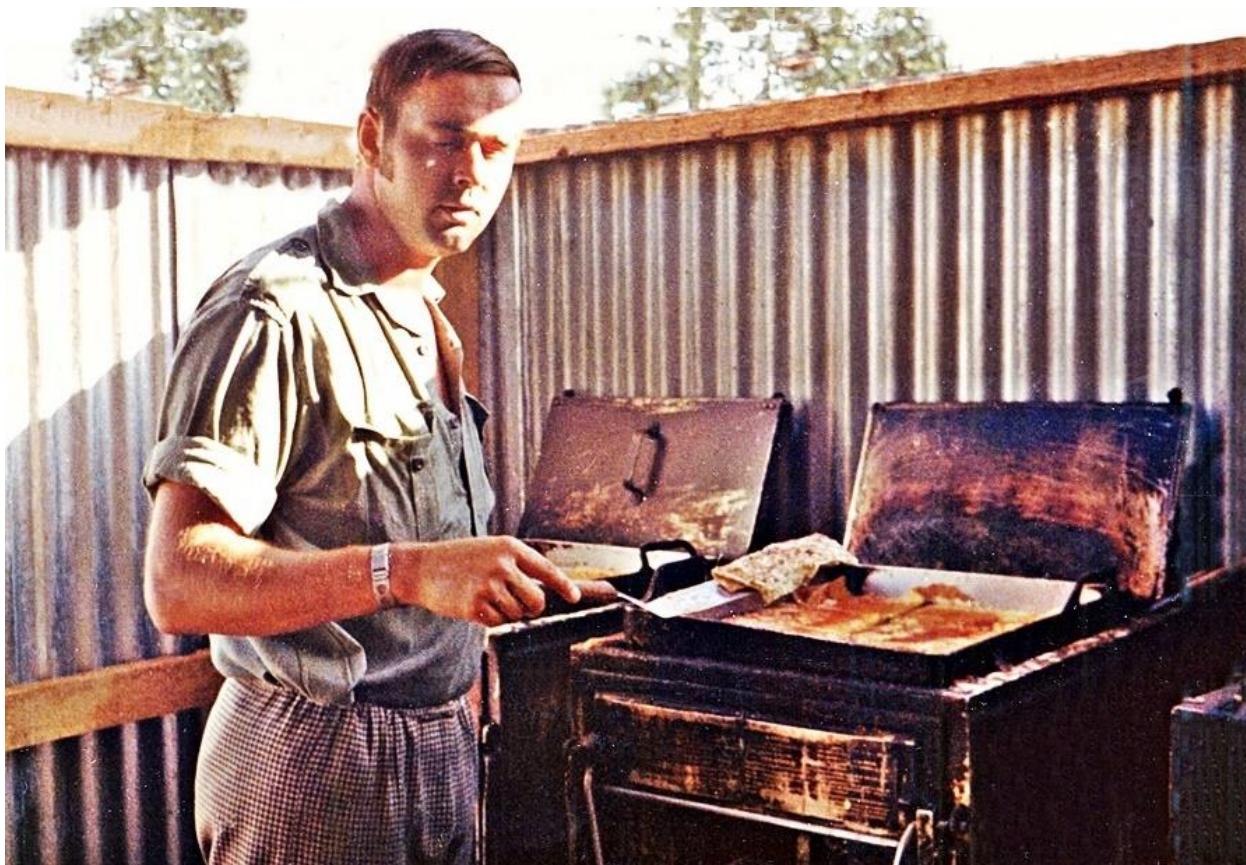
Våra gäster utgjordes av underofficerare på den bataljon som skulle avlösas och de som anlönt med förtruppen. Färdiglagad mat och andra livsmedel hämtade vi hos kokgruppen. Frukost och lunch dukade vi upp som buffé och vid middagen serverade vi vid borden. Serveringen vållade mig mycket huvudbry. Att med vänster hand hålla ett uppläggningsfat och samtidigt med två serveringsbestick i höger hand greppa en biff på fatet utan att spilla och därefter elegant placera den på gästens tallrik är inte lätt för en nybörjare.

¹⁰ *Det skulle dröja till 1980 innan begreppet PTSD, den engelska förkortningen för "Posttraumatic stress disorder" i Amerika blev en diagnos för soldater som varit med om svåra händelser.*

¹¹ *Under det att de två bataljonerna avlöste varandra.*

Efter middagen gick den civilanställda hem för dagen. Då öppnade jag baren och jobbade där fram till klockan 2200.

När huvudstyrkan anlände tog ordinarie personal över och en hel del erfarenheter rikare kunde jag lämna servitörsjobbet och ansluta till kockarna. Kompaniet hade två kokgrupper. Varje kokgrupp bestod av en chef och fyra kockar. Grupperna arbetade i skift, en dags arbete och en dags ledighet. I varje skift ingick även två anställda grek- och turkcypriotiska diskare från orten. Skiftena var långa och delade men lite lugnare mitt på dagen. I regel började vi jobba klockan 0530 och slutade omkring klockan 1800 och ibland blev det ännu senare beroende på nästa dags matsedel. Kockarnas yrkeserfarenhet varierade. Några var yrkeskockar. Andra kunde som jag helt sakna erfarenhet av att laga mat i storkök.

Här steker jag i vårt "utekök" pannkaka på en av de ombyggda amerikanska spisarna. De pepitarutiga byxorna var ingen personlig utrustningsdetalj som jag själv anskaffat utan de ingick i alla kockars utrustning. Foto från Lars Eriksson.

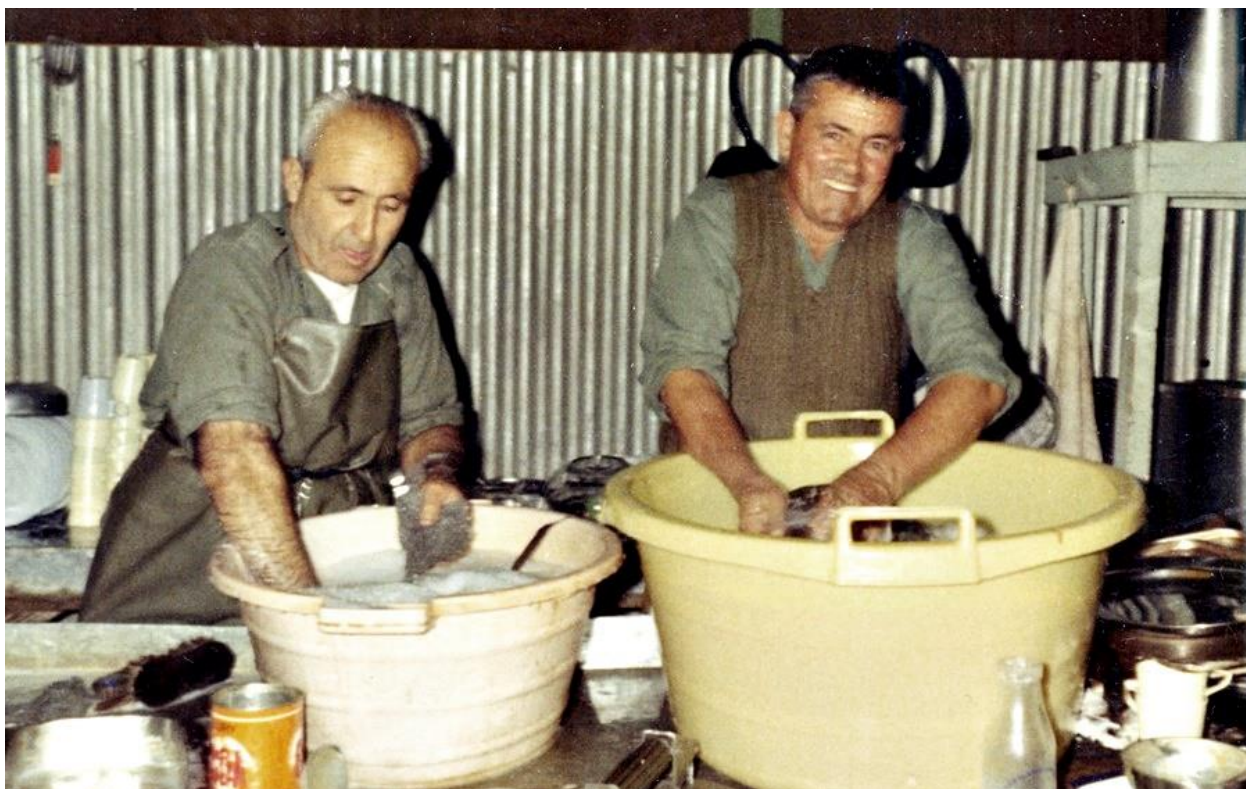
Kompaniets kök var inrymt i en barack av korrigerad plåt, förmodligen var huset redan från början uppfört för att vara en kokbarack. I byggnaden fanns ett stort kök med två spisar som gick på brännolja, ett stort kylrum och ett diskrum. Det fanns endast rinnande kallt vatten.

Utanför byggnaden fanns två amerikanska spisar tillverkade för bensindrift men de var på grund av explosionsrisken ombyggda till gasol drift. Vi lagade mat åt bataljonsstaben och Stab- och Trosskompaniet kompaniets personal som tillsammans uppgick till 188 man. Ibland var den siffran lite högre eller lägre beroende på ledigheter, kommenderingar och bataljonsstabens representation.

Tre måltider tillreddes varje dag. Frukost som i regel bara bestod av varma drycker, ägg, smör och bröd med pålägg. Till lunch och middag var det varmrätter med sallader. Bordsdrycker var mjölk, lättöl och saft.

En gång i veckan fick vi livsmedelsersättningar från engelsmännen. Deras transporter utgick från förråd på Dhekeliabasen vilken låg ungefär 30 kilometer söder om Famagusta.

Den svenska civilpolisen, som var förlagd på Hotell Constantia, var hänvisad till vårt kök för ersättning av torra livsmedel. En eller ett par gånger i veckan kom de till oss och hämtade förnödenheter.

Jag nämnde tidigare att det fanns två diskare i varje skift. Här ser vi två av Camp Carl-Gustafs lokalt civilanställda i full färd med middagsdisken. På campen fanns det totalt ett tjugotal manliga civilanställda, både grek- och turkcyprioter. De jobbade förutom i köket på de tre mässarna och i soldaterna matsal, den så kallade "private mess". Foto från Lars Eriksson.

Kock på Bataljon 43 C på Cypern, oktober 1969 – april 1970

Suget från FN- tarmen var svårt att motstå. Jag föll för det och ansökte till bataljon 43 C. Jag antogs som kock på 2. Skyttekompaniet. Det var förlagt på Camp Goldfish som låg 100 meter rakt söder rondellen vid sydvästra hörnet av Famagusta Old City.

Camp Goldfish hade fått sitt namn från de gulfiskar som simmade runt i campens branddam. En tradition som gick i arv på campen från kompani till kompani var att bada de som fyllde år i branddammen. På bilden är det födelsedagsbarnet Björn Hove från Östersund som kastas i vattnet. Foto från Lars Eriksson.

Ett Stab- och Trosskompani hade alla sina underavdelningar samlade inne på campen. Så var det inte på ett skyttekompani, där låg delar av kompaniet grupperat på oplatser utanför campen. Vi hade oplatser på muren till Old City och i Sakarya vägskälet. Oplatserna var bemannade av en grupp dygnet runt. Deras luncher och middagar tillreddes av oss kockar i campens kök. Med bil kördes sedan den isolerade maten ut till oplatserna.

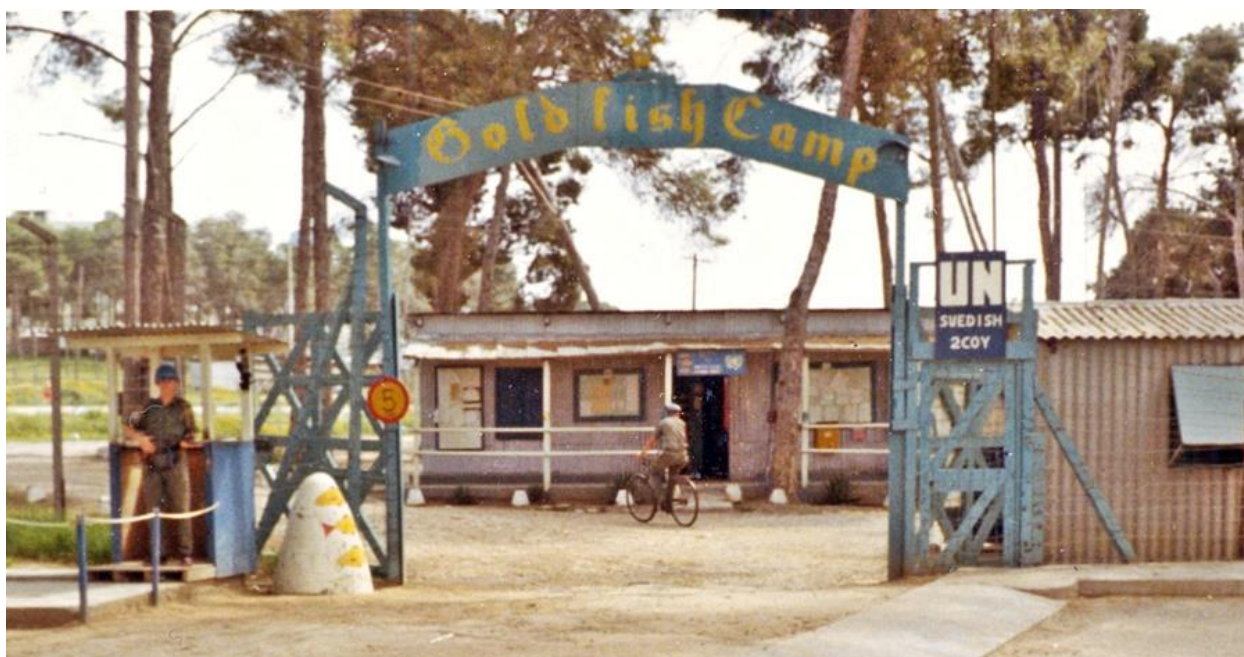
Även 2. Skyttekompaniet hade två kokgrupper som jobbade i skift med ett dygns arbete och ett dygns vila. Vi kockar gick helhjärtat in för att bjuda på så god mat som möjligt. Vår matsedel¹² upprättade kokgruppchefen i samråd med oss kockar

¹² I Per Lennartssons & Annkatrin Behrens mycket intressanta och välgjorda bok "I grytorna för freden, om maten och livet i utlandstjänsten", utgiven på Gredine bokförlag 2007 kan intresserade läsa mera om fredens kockar och deras mat.

utifrån de matleveranser som vi fick. Kött levererades som halva djurkroppar, fram- eller bakdelar. Till kokgruppens styckmästare utsåg vi styckningskunnige Lars Marakatt från Karesuando.

Vanlig svensk husmanskost var uppskattad av kompaniets personal. En favoriträtt var köttbullar. Varje man skulle ha sex köttbullar. Med en portionsstat på 180 man trillade vi långt över 1000 köttbullar till en vanlig middag. Det måste ju finnas så att pojkarna kunde backa. Till köttbullarna serverade vi potatis, sås, inlagd gurka och lingonsylt. Den livsviktiga lingonsylten fanns inte i FN-förråd utan den kom till ön från Sverige med flyg, SCACYP: s ordinarie underhållstransporter.

På helgerna bjöd vi på rätter som slottsstek och kyckling vilket våra gäster gillade till skillnad mot lever, som inte gick hem i någon form. Jag minns inte att vi någon gång tillredde några fiskrätter förutom inlagdsill och lutfisk.

Vakten vid Cap Goldfish. Foto från Lars Eriksson

Sex månader var en lång tid att vara borta hemifrån, även för en gammal FN-yxa. Tankarna gick ofta till dem där hemma och ibland längtade man hem. På min tid fanns det inga mobiltelefoner och inte heller några telefoner på campen. Kontakten med dem där hemma hölls därför med i huvudsak brev. Extra stor blev hemlängtan vid storhelgerna.

Jag tillbringade två jular på Cypern, en som vaktsoldat på Camp Carl Gustaf och en som kock på Camp Goldfish. En jul är för en vaktsoldat några lugna dagar med extra god mat, men för en kock är jul och midsommar de slitsammaste perioderna under hela missionen.

Tidigt planerade vi matsedlarna för juldagarna där julaftonens julbord var den tyngsta punkten. Leveranserna från Dhekeliabasen och SCCACYP innehöll det mesta som vi behövde. Från Sverige fick vi en del hel- och halvfabrikat. Andra rätter, som den inlagda sillen lagade vi själva av "Norsk fetsild" som kom i stora trätunnar. För beredelserna pågick säkert under en veckas tid. Kylrummet fylldes efterhand till bristningsgränsen med julbordets alla delikatesser. Det var jobbigt men också roligt då vi visste hur våra gäster skulle glädjas åt våra anrättningar.

Julmiddag i den pyntade soldatmatsalen på Camp Goldfish 1969. Dukningen av julbuffén och de två borden underlättades av att soldatmatsalen låg i samma hus som vårt kök. Det gående bordet skymtar till vänster bortom den vänstra soldaten. På julbordet fanns nästan allt som hör till ett svenskt julbord. Foto från Lars Eriksson.

Mattransporterna till oplatserna blev extra omfångsrika under juldagarna då även personalen som var i tjänst ute på oplatserna skulle få del av all julmat. Jag minns inte att det var några särskilda sammankomster utöver julmiddagen. Det kan bero på att vi kockar var igång hela dagen och kvällen med att förbereda, servera och ta reda på resterna av julbuffén. Rester som skulle komma att ätas upp under juldagen och annandagen. En riklig skafferibehållning är en dröm för varje kock då den besparar honom en massa arbete.

Kokgruppchefen Åke Pettersson t v och kocken Bertil Andersson fyller på julbuffén där rätterna hade en strykande åtgång. Foto från Lars Eriksson.

Kock på Bataljon 48 C på Cypern, april 1972 – oktober 1972

Min femte och sista bataljon gjorde jag på Stab- och Trosskompaniet på Camp Carl-Gustaf i Famagusta. Det var fjärde gången som jag bodde på den campen och det var min tredje tjänstgöringsperiod som kock.

Vi kockar levde ganska fritt jämfört med övrig personal. Vi skötte oss i stort sett själva. Vi var sällan med på några uppställningar. Vi deltog normalt inte i larmstyrkor och övningar men vi kockar skulle göra den så kallade Kantaramarschen. Marschen hade fått sitt namn av marschmålet Slottet Kantara som ligger 30 km nästan rakt norr om Famagusta och 613 meter över havet. Marschen var inte lång men brant. Kravet var att vi från låglandet nedanför berget på mindre än 90 minuter skulle ta oss upp till Slottet Kantara.

Jag tränade lite löpning och styrketräning och var därför inte orolig för att jag inte skulle klara av Kantaramarschen. Vid marschen gällde full stridspackning. En sådan hade jag inte haft på mig sedan kalabaliken i Kophinou. Jag ägnade därför kvällen före marschen åt att med hjälp av SoldI Mtrl¹³ packa min stridspackning samt göra i ordning uniform och marschskor. Lite fotvård blev det också.

¹³ Soldatinstruktion Materiel, en bok där det bland annat stod vad som ingick i en stridspackning och hur den skulle packas.

Nästa dag var det tidig revej. Befälens plan var ju att vi skulle hinna genomföra marschen innan dagen blev för varm. Efter frukost i matsalen, och en kort uppställning på campen bar det iväg i mörkret, uppsuttna på lastbilsflak, till starten för marschen vid foten av Kantara.

Nästan redan från starten bar det av brant uppåt. Ingen av oss kockar bröt marschen men det var flera andra soldater som inte klarade av värmen och den tuffa terrängen. Håkan Pettersson och jag höll ihop under marschen. Vi tog oss helskinnade upp till toppen och klarade dessutom tiden utan problem. Vad jag i dag minns från marschen är att det var väldigt mycket uppför, att jag var törstig hela tiden och att **d**et var olidligt varmt.

En sällan sedd syn. Två kockar i stridspackning långt ut i den cypriotiska terrängen. Stående t v Håkan Pettersson och sittande jag. Bilden tagen när vi rastar på väg upp mot Kantaras topp. Foto från vår bataljons minnesbok Cypressen 1972.

En FN-soldat har under en tjänstgöringsperiod på sex månader rätt till 14 dagars leave¹⁴. Leave var härligt för då var man ledig och fick bära civila kläder. Genom bataljonens försorg ordnades det resor. De gick till resmål som Beirut, Nairobi och Israel. Under mina FN-bataljoner gjorde jag två leave-resor till Beirut, en hem till Sverige, en rundtur på Cypern tillsammans med min dåvarande sambo Margareta Andersson, kocken Dennis Svahn och hans flickvän. I Troodos bergen bodde vi på

¹⁴ Leave, ett engelskt ord för permission och tjänstledighet.

ett mycket fint hotell. Jag njöt storligen av att få gå till bords och bli serverad mat som jag själv inte behövt laga. En sann njutning för en kock!

Bataljon 48 C var en sommarbataljon vilket innebar att efter ungefär halva tjänstgöringstiden så inföll midsommar. En storhelg som traditionsenligt skulle firas med majstång, ringlekar, dragkamp, underhållning och mat, som vi kockar skulle laga. Massor av mat lagades och nu var portionsstaten rejält utökad av FN-personalens anhöriga och charterturister.

Turister och FN-personal i ringdans kring majstången på Camp Carl-Gustaf midsommaren 1972. De dansande på kortet är bara en del av de som tog del av vår midsommarbuffé. Inte att undra på att köttbullar och matjessill med gräslök hade en strykande åtgång. Foto från Lars Eriksson.

Vi kockar och servitörer bjöds under firandet på en stor överraskning när vi kallades upp på scenen och hyllades för dagens goda mat och all annan mat som vi lagat under de månader som gått, en glad överraskning för oss.

FN-medaljen eller som den egentligen heter på engelska, *UN Force in Cyprus Medal*, är en medalj som utdelas av FN till militär och civila personer, som har tjänstgjort i ett FN-uppdrag i minst 90 dagar.

Jag har deltagit i en medaljutdelning. Det var ett mycket högtidligt evenemang vars rätta namn är Medaljparad. Det var på min första bataljon, Bataljon 30 C 1965 och paraden ägde rum på Camp Carl-Gustaf.

Bataljonens huvuddel var uppställd på öppen fyrkant med två fanvakter i mitten, en som förde FN-fanan och en som förde den svenska fanan. Jag vill minnas att Force Commander¹⁵ deltog i ceremonin. För de av våra kamrater som var i tjänst på campen och oplatser ordnades senare under dagen miniparader ute på camperna.

Enhetligt utrustad i uniform M/60 är Bataljon 36 C är uppställd för medaljparad utanför huvudförrådet på Camp Carl-Gustaf. Foto Lars Eriksson.

Yxa som jag var deltog jag aldrig i någon fler medaljparad. I stället var jag i tjänst i köket och lät de yngre som ännu inte fått sin medalj vara med. Visst sätter jag värde på FN-medaljen men mera värdefull för mig är det kamratskap och de upplevelser som tjänstgöringarna gett mig. Erfarenheter som jag inte vill vara utan.

Min sista kokgrupp var precis som alla de andra kokgrupper jag tjänstgjort i suverän på att laga mat, trots att den innehöll få yrkeskockar. I bästa fall var vi övriga i kokgruppen grundutbildade i koktjänst på ett militärt förband och hade gjort en repövning eller FN-tjänst som kock.

¹⁵ *Force Commander, befälhavare i den brittiska armén och flera andra väpnade eller multinationella styrkor. I detta fall befälhavare över FN-förbanden på Cypern.*

Kokgruppen på Stab-och Trosskompaniet på Camp Carl-Gustaf i Famagusta 1972 blev min sista kokgrupp. Främre raden fr v, Håkan Pettersson, Christer Johansson, Lars-Göran Eriksson, Anders Gustavsson och Kent Sandström. Bakre raden fr v Lennart Arvidsson, Lars Erik Broman, Dennis Svahn, Helge Nyberg och Bengt Hällegard. Foto från Lars Eriksson.

Förrådsman och pensionär

Efter att jag muckat från Bataljon 48 C återgick jag till mitt jobb som förrådsman på Truppserviceförrådet T 3.

När I 21/Fo 23 bildades 1974 fick jag nytt jobb på godsmottagningen. Efter det att förbandet lagts ned år 2000 har jag som förrådsman jobbat med avveckling av den militära verksamheten i Sollefteå med Norra underhållsregementet och F 4 som arbetsgivare. Jag gick i pension 2004.

Både 2004 och 2006 besökte jag tillsammans med några FN-veteraner Cypren och återupplevade gamla minnen. Min sjuttioårsdag som inföll 2015 valde jag att fira på Cypren, var annars? Mitt resällskap den gången var de som står mig allra närmast min exfru Margareta och våra barn Andreas och Anna.

Vi är fyra veteraner i min egen ålder som brukar träffas och prata FN- minnen. Förutom jag är det min bror Lage, cypren- och mellanösternveteran från bataljo-

nerna 47 C, 51 C, 57 C, 54 M och 74 M/E. Sten-Åke Fristadius kongoveteran från bataljon 20 K. David Lundin cyperveteran från bataljonerna 34 C och 48 C. David, Sten-Åke och jag har gjort lumpen på I 21 och är medlemmar i dess kamraförening och deltar i deras studieverksamhet och träffar. Lage gjorde lumpen vid P 1 i Enköping som stridsfordonsförare.

Under åren 1980 – 2005 fanns det i Sollefteå en aktiv FN-föreningen där vi fyra var medlemmar och på vars möten FN-veteraner kom samman. En av de drivande krafterna vid föreningens bildande och mångårig ordförande var min svärfar Sven Andersson. Han var själv cyperveteran från bataljonerna 45 C och 69 C.

2017 bildade föreningen Ångermanlands veteraner en lokalavdelning i Sollefteå. Föreningen har tillsammans med Sollefteå kommun aktivt verkat för tillkomsten av en länge saknad minnesplats för fredsbevarande tjänst i Sollefteå. Minnesplatsen invigdes den 19 september 2020. Den ligger mycket vackert vid Ångermanälven 100 meter öster om Sollefteå kommunhus.

*Sollefteå minnesplats för fredsbevarande tjänst invigdes den 19 september 2020 av landshövdingen i Västernorrlands län Berit Högman. På stenen står: "**Hedra de veteraner som gjort en insats för freden. Minns de stupade.**" Foto från Ångermanlands veteraner Sollefteå.*

Kort om Cypern 1960 – 1993

När UNFICYP grupperades på ön våren 1964 fick den svenska bataljonen ansvaret för Paphos distrikt på öns västra del. Två svenska löjtnanter greps den 24 september 1964 i färd med att smuggla vapen till den turkcypriotiska sidan. Vapensmugglingen gjorde att parterna tappade förtroende för svenskarna och bataljonen förflyttades därför till öns östra del där de övertog ansvaret för Famagusta distriktet.

Efter den grekcypriotiska statskuppen och kriget 1974 omgrupperades UNFICYP för att från observationsplatser (oplatser) bevaka och patrullera FN:s buffertzonen, de grå områdena på kartan. Den svenska bataljonen tilldelades då ansvaret för Larnacasektorn, sektor 5, ett område mellan Nicosia och Dhekeliabasen. Karta: Google Maps och Wikipedia.

- 1960 Cypern blir självständigt efter att sedan 1878 ha förvaltats av britterna och från 1925 varit en brittisk kronkoloni.
- 1963 Strider utbryter mellan turk- och grekcyprioter den 21 december
- 1964 FN beslöt i februari att sätta in en internationell fredsstyrka på Cypern kallad *FN:s fredsbevarande styrkor i Cypern* (UNFICYP)¹⁶. Styrkan bestod av *kontingenter* från åtta länder. En svensk bataljon benämnd 24 C ingick i den första Svenska kontingenten (SWEDCON)¹⁷.

¹⁶ *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus.*

¹⁷ *Swedish contingent.*

- 1974 Grekcypriotisk statskupp som snabbt slås ned. Turkiska styrkor ockuperar den norra delen av Cypern.
- 1975 Turkcyprioterna utropar den *Turkiska federala staten Cypern* på den norra delen av ön.
- 1983 Den självständiga staten *Turkiska republiken Nordcypern* bildas.
- 1987 Den sista svenska bataljonen på Cypern, C 90, lämnar ön.
- 1993 Den sista svenska enheten, 115 C, bestående av stabspersonal samt militär- och civila poliser avvecklas.

Källor

Svensk FN-soldat på Cypern. Arméstaben/FN-avdelningen 1979.

Cypern – delat för alltid? Utblick nr 6, Utrikespolitiska Institutet 1986.

Cypern. Länder i fickformat 406, Utrikespolitiska Institutet 1992.